ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО 18.11.2025 | Норіна Герц

Дама вперед

Штучний інтелект готовий залишити без хліба всіх, але у жінок ця технологія відбере робочі місця в першу чергу і найшвидше

У 1986 році оператор введення даних, назвемо її Анна, спостерігала, як на її столі встановлюють персональний комп'ютер IBM PC. Через рік Анна залишилася без роботи. Минуло сорок років, і тепер менеджерка соцмереж, назвемо її Наталі, спостерігає, як ChatGPT готує тексти постів, які раніше писала вона. Наталі може залишитися без роботи навіть швидше за Анну.

У липні привернув увагу преси новий звіт дослідників з компанії Microsoft, які перерахували 40 професій, які опинилися під найбільшою загрозою заміни штучним інтелектом (ШІ). У цьому списку торгові представники, перекладачі, коректори та інші фахівці сфери знань, що вказує на наближення трудового апокаліпсису для офісних працівників («білих комірців»).

Але автори доповіді та новин про цю доповідь явно випустили з уваги щось надзвичайно важливе: майбутній збій не буде гендерно-нейтральним. За даними Бюро статистики праці США (BLS), жінки становлять більшість приблизно в 60 відсотків з перерахованих професій.

Жінки становлять більшість у професіях, які опинилися під найбільшою загрозою заміни штучним інтелектом

ШІ готовий залишити без хліба всіх, але у жінок ця технологія, найвірогідніше, відбере хліб в першу чергу і найшвидше. У 1980-х поява комп'ютерів позбавила роботи багатьох секретарів і операторів введення даних (цю роботу виконували переважно жінки), а сьогодні нова хвиля автоматизації може непропорційно сильно вдарити по працюючим жінкам. Як показує нове дослідження Міжнародної організації праці, в країнах з високими доходами ймовірність автоматизації робочих місць жінок приблизно в три рази вища, ніж місць

чоловіків.

Комп'ютерна революція слугує застереженням. Багато жінок, які втратили роботу через цю революцію в 1980-х, так і не змогли оговтатися після удару. Вони або перейшли на гірше оплачувану роботу (зазвичай у сфері послуг або догляду за людьми) після довгого періоду безробіття, або випали зі складу робочої сили назавжди. Бюро BLS простежило за долею працівників, які залишилися тоді без роботи, і висновки вражають: жінки більше ніж в два рази частіше, ніж чоловіки, залишали ринок праці.

Жінки вже перебувають в економічно гіршому становищі, ніж чоловіки (вони менше заробляють, у них менше власності, вони виходять на пенсію з меншими накопиченнями), тому владі треба готуватися до того, що ШІ сильніше вдарить по робочих місцях жінок, і розробити заходи, що пом'якшують удар.

Розробляючи ці заходи, їм варто пам'ятати про те, що в 1980-х не всі секретарі, оператори введення даних і друкарки постраждали однаково: у жінок, які зуміли адаптуватися до нової технології і набути нових навичок, ситуація була кращою.

Відкладемо – поки що – в сторону питання про втрату сенсу концепції «підвищення кваліфікації» в епоху, коли ШІ, як очікується, перевершить людський інтелект. Замість цього припустимо, що настане певний перехідний період, коли для працівників із навичками ШІ ситуація буде кращою, ніж для тих, хто їх не має. Як випливає з опублікованого компанією PwC «Барометра глобальних робочих ШІ-місць», у 2025 році працівники з ШІ-навичками отримують надбавку до зарплати в 56 відсотків, що набагато більше надбавки 25 відсотків, про яку повідомлялося роком раніше.

Тобто якщо ми не хочемо допустити, щоб працюючі жінки стали першим побічним збитком ШІ, ми повинні постаратися, щоб вони повністю оволоділи новою технологією – або як мінімум в тій самій мірі, що й їхні колеги-чоловіки.

Зараз приблизно однакова кількість жінок і чоловіків користуються ChatGPT в особистих цілях, але на робочих місцях спостерігається яскрава гендерна різниця. За даними недавнього опитування працівників у США, 36 відсотків чоловіків використовують генеративний ШІ на роботі щодня, але таких жінок лише 25 відсотків. Повідомляється також, що впевнено використовують цю технологію на роботі 47 відсотків чоловіків, але лише 39 відсотків

жінок.

Компанії більше вкладають у підвищення ШІ-кваліфікації співробітників-чоловіків, а не жінок

Така нерівність пояснюється, напевно, тим фактом, що жінок більше турбує активне використання ШІ, ніж чоловіків. Тобто це здоровий скептицизм, який повинен бути у всіх нас. Але є й інша причина: компанії більше вкладають у підвищення ШІ-кваліфікації співробітників-чоловіків, а не жінок. В ході глобального опитування 12 тисяч професіоналів, проведеного цього року компанією Randstad, 41 відсоток чоловіків заявили, що роботодавець забезпечує їм доступ до ШІ, але таких жінок лише 35 відсотків. Крім того, 38 відсотків чоловіків заявили, що їм надали можливість навчатися ШІ-навичкам, а у жінок ця цифра 33 відсотки.

Менше користуватися новою технологією і мати менше шансів користуватися нею – це небезпечна комбінація для працюючих жінок, особливо коли компанії дедалі частіше вимагають «володіння навичками ШІ», вирішуючи, кого утримувати і просувати по службі.

Якщо залишити проблему без уваги, роботодавцям загрожують правові ризики. У Великій Британії трудова політика, яка систематично ставить жінок у невигідне становище (а зменшення їхніх шансів на підвищення ШІ-кваліфікації цілком підпадає під це визначення), може бути визнана – відповідно до закону «Про рівність» 2010 року – непрямою дискримінацією за статевою ознакою. І це так навіть у тих випадках, коли компанія не хотіла нікого дискримінувати. Згідно з цим законом (і схожими законами в інших країнах), важливим є результат, а не намір.

Уряди країн світу абсолютно не готові до потенційного трудового Армагеддону, який може спровокувати ШІ, а особливо до його впливу на жінок

Отже, бізнес-лідери повинні поставити собі базові питання. Хто отримує доступ до інструментів ШІ? Кого запрошують брати участь у пілотних проєктах та ініціативах, пов'язаних із ШІ? Кого направляють на тренінги з ШІ?

Судячи з усього, уряди країн світу абсолютно не готові до потенційного трудового Армагеддону, який може спровокувати ШІ,

а особливо до його впливу на жінок. Сьогодні, коли влада розробляє стратегії пом'якшення ШІ-ризиків, у них є імператив – враховувати гендерні питання, причому не тільки з етичних міркувань.

На тлі посилення політичної поляризації та втрати позицій традиційними партіями ключову роль набувають голоси жінок-виборців. І тому, домагаючись, щоб на жінок не лягав основний тягар зникнення робочих місць через ШІ, і усуваючи інші види гендерної нерівності, викликані ШІ, влада вчинить не просто правильно, але й вкрай прагматично. Адже таких Наталі дуже багато.

(c) Project Syndicate 2025

Норіна Герц

Норіна Герц (Noreena Hertz) – почесна професорка Інституту глобального процвітання Університетського коледжу Лондона (UCL Policy Lab), де вона керує дослідженнями в галузі штучного інтелекту.